

דברי תורה והסלידות

פרשת לך לך
י"א מרחשון
תשפ"ג

גליון שפ"ו
שנה ט'

י"ל ע"י מכון אהל אברהם

להוצאת ספרי מודינו הרב הגאון ר' אברהם בן ציון בייער שליט"א
רב דשכונת ריב"ל ב"ש

לעי"נ הגה"צ מוהר"ר מאיר רפאל ב"ר ניסן זצ"ל

קול השיעורים
ממורינו הרב שליט"א
073-371-8218

תשובה מאהבה כטל

תנחומי הקב"ה לאברהם אבינו

צד המזרח אמר בודאי כל אלו יש מלך ושליט שמנהיג אותם כיון שראה הקב"ה חשקו של אברהם אליו או נתגלה אליו ודיבר עמו) וכעין זה מצינו נמי במדרש (פ' ל"ח) אמר לי' נמרוד לאברהם נסגוד לנורא, אמר לי' אברהם ונסגוד למי? דמטפין נורא, אמר לי' נמרוד נסגוד למי, אמר לי' נסגוד לעננא דטעין מיא וכו'.

נמצא מזה שכל ההתעוררות של אברהם היתה מהשליטה, כי בראותו א"ע ואת כל העולם כולו בשפל המדרגה, טובעים בעמקי שאול, זה עובד למים וזה לאש, והיו רודפין אחר ההבל וריק בלי שום תכלית, וכל כוחות הנפש הי' מונחים באשפה, והיו אוכלין ושותין ופוחזין, והיו מקולקלין הן בגוף והן בשכל, ומובן לכל בר דעת שזה לא יתכן בשום אופן, שהאדם שהוא מובחר היצורים ירדוף רק רע כל היום, ובשביל זה עצמו שהרגיש בעצמו שהגיע לקצה האחרון מהקלקול, התעורר משנתו לחשוב מחשבות לחלוק על דעת ההמון, והעמיק בחקירתו עד שהתבונן שיש גבוה וגבוה מעל גבוה שומר, ואחת לאחת למצוא חשבון, עד שהבין שיש שם ה' נמצא אשר ממנו מתהוים כל הנמצאים.

ועם זה הבין שתכלית כל האדם שהוא מובחר היצירה בהכרח היא לדבוק בהסיבה הראשונה, ובהכרח שהש"י משגיח ומעניש ומשכיר, היפוך דעת אנשי דורו, אשר היו מהם שכחשו בה' ואמרו לא הוא, ויש מהם שהודו שיש סיבה ראשונה אבל פקרו ואמרו עזב ה' את הארץ ואינו משגיח על השפלים ומסר ההנהגה למערכת השמים כמ"ש הרמב"ם (ריש ה' ע"ו), ואברהם אבינו ע"ה השיג אמיתת הדבר, וחלק על אנשי דורו. והנה כל מה שהביאו לידי חקירה זו הם רק עוונותיו הקודמין, כשהי' בשפל המדרגה, כי אפשר שלולא עוונותיו הקודמים שהיו מגיעים עד הקצה האחרון, לא הי' מתעורר כלל לדרוש ולחקור.

קיצור הדברים שהתעוררות אברהם באה מצד ההיפוך, והוא כדמיון שיש דרך בחשבון לחשוב חשבונות אשר מן השקר יש לעמוד על האמת כידוע בחכמת החשבון, והוא יתרון האור מן החושך שמן החושך עצמו בא יתרון האור, ומי יתן טהור מטמא לא אחד.

מדוע הזדונות נהפכין לזכיות

ובזה מתרץ קושיא א' (מדוע מדמה לטל) דמשום דהעוונות היו סיבה לכל הטוב, הם כדמיון הטל המעורר את הלחות העצמית של העשבים, ואף שחלף הלך לו לקראת השמש ולא נשאר ממנו כלום, ואף כאן העוונות הקודמים שלו עוררו את כוחותיו העצמיים היא הנקודה הפנימית שבלבו [כטל ממש] עד שנתקרב ונדבק בהשי"ת, והוא כעין שאמרו ז"ל (יומא פ"ו ב) שהעושה תשובה מאהבה וזדונות נעשים לו זכיות מטעם שהעוונות

במדרש (בראשית רבה לט, ח) כתיב ויאמר ה' אל אברם לך לך, הה"ד עמך נדבות ביום חילך בהדרי קדש מרחם משחר לך טל ילדותך (תהלים קי ג), עמך הייתי בעת שנדבקת לשמי לירד לתוך כבשן האש כו' לך טל ילדותך לפי שהיה אברהם אבינו מתפחד ואומר תאמר שיש בי עון שהייתי עובד ע"ז כל השנים הללו, א"ל הקב"ה לך טל ילדותך מה טל זה פורח אף עונותיך פורחים, מה טל זה סימן ברכה לעולם אף אתה סימן ברכה לעולם שנאמר ונברכו בך, ע"כ.

ד' קושיות על המדרש הנ"ל

- א. אינו מובן הדמיון לטל, ואם לענין הפריחה, יותר הי' לו לדמות לעופות הפורחים שזוהי צורתם.
- ב. ואם העיקר הוא ה"טל" שנעלם כשכא השמש, מדוע בכלל מזכיר לשון "פריחה".
- ג. מהו לשון פריחה בעונות, ולכל הפחות הי' צריך לומר פורחים "ממך" והי' כדמיון שאמרו ז"ל (זבחים מ"ג א) טומאה פורחת ממנו, אבל לשון פריחה בלי תיבות "ממנו" מחוסרת הבנה.
- ד. עוד יש לדקדק במ"ש שהיה אברהם מתפחד ואומר תאמר שיש בי עון שהייתי עובד ע"ז כל השנים הללו כו' וכי לא ידע אברהם אבינו כי גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ולא תזכרנה לו הראשונות אפי' ברך את ה' ועבד ע"ז.

ובאמת תירוץ לשלושה קושיות הראשונות מצאנו כבר **בשם משמואל**, והוא מתרצם בהקדמה הבאה:

הדרך להתעורר לתשובה

דידוע שאברהם אבינו חקר ודרש אחר אלקות מי ברא העולם חשב שהשמש ברא וכן הלאה כמו שכתב בזוה"ק (פ"ו א) בגין דחמא שמשא דנפיק בצפרא מסטרא דמזרח חשב שזה אלקי עולם פלח לי' כל האי יומא, לרמשא חמא שמשא דאתכניש וסיהרא נהרא אמר דא הוא ודאי דשליט על האי פולחנא דפלחית כל האי יומא דהא אתחשך קמי' ולא נהיר פלח לי' כל האי ליליא, לצפרא חמא דאולא חשוכא ואתנהיר סטרא דמזרח אמר ודאי כל אליו מלכא אית עלייהו ושליט דאנהיג לון. (פירוש כשראה אברהם אבינו את השמש יוצא בבקר מצד מזרח לקח התעוררות לנפשו לומר על השמש שהוא הבורא אר על השמש זהו המלך שברא אותי ועבד אל השמש כל היום לערב ראה ששקעה השמש והלבנה התחלה להאיר אמר על הלבנה זהו ודאי השולט על השמש שעבדתי כל אותו היום שהי' השמש נחשך מפני הלבנה ואינו מאיר עבד את הלבנה כל אותו הלילה בבוקר ראה שהלבנה הלך לו החושך והאיר

פניני הפרשה

למי שענינו כהות אור השמש יזיק לו וכי נוכל לומר דהשמש הוא סם המזיק ועל כרחק תלוי רק בהמקבל אם ענינו חלושות כן ברעה שיגיע לאדם רק מעשי איש גרמו וכמו שנאמר (ישעיה ג, יא) **אוי לרשע כי גמול ידיו יעשה לו. שיח שרפי קודש**

אברהם קנין אחד, וזה כי אברהם היה הצדיק הראשון, שכך אמרו בגמרא במסכ' ע"ז (ט'). כי שני אלפים היו תוהו עד שבא אברהם וכמו שבארנו למעלה בפרק בעשרה והוא היה הראשון שהיה בריאה במין האדם, ולפיכך מצד הזה היה אחד, וכך כתיב בפירוש (ישעיה נ"א) הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם כי אחד קראתיו. וכבר הארכנו בזה מאד בספר גבורת השם כי אברהם שהיה התחלה וכל התחלה במה שהוא התחלה הוא אחד, ולפיכך אמר כי אחד קראתיו ולא מצאנו בכל האבות שכך נאמר על שום אחד חוץ מאברהם, ולפיכך עליו נאמר שהיה קנינו של הקב"ה מצד עצמו מפני שהיה אחד והיה הוא קנינו של הקב"ה. וזה שאמרו במסכת פסחים (ק"ז:): והיה ברכה בך חותמין ולא בהם ולמה חותמין באברהם, אבל מפני שאין ראוי לחתום רק באחד שאין חותמין בשנים כדאיתא במקומו, ולפיכך אין לחתום רק באברהם בלבד לפי שאברהם היה התחלה וכל אשר הוא התחלה הוא אחד. ומביא ראיה מדכתיב ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ, אף על גב דלא כתיב לשון קנין רק על שמים וארץ, מ"מ אי לאו דגם אברהם הוא קנינו של הקב"ה לא כתיב אצלו קונה שמים וארץ דמה ענינו לכאן, אלא כך פירושו ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ וכמו שקנה שמים וארץ כך קנה אברהם אליו. דרך חיים (אבות ר"י)

ואברכה מברכך ומקלליך אאר ונברכו בך כל משפחות האדמה. דרכו של אדמו"ר הה"ק בעל שפת אמת זצ"ל הי' לשמוע מבניו הק' הקטנים כל שבוע פרשת הסדרא מה שלמדו אצל מלמדיהם ובשעת הבחינה לפעמים הי' שואלין אותו איזה דבר ובפ' לך הי' שואל א' מבניו הק' הקטנים כתיב ואברכה מברכך ומקלליך אאר ונברכו בך כל משפחות האדמה אם כל משפחות נברכו באברהם מי הי' מן המקללים והשיבו אדמו"ר זצלה"ה למה הדבר דומה לאיש ההמוני שמקלל את החסידים אעפ"כ רוצה שיהי בניו כחסידים כמו כן ענין הנ"ל ודפח"ח:

שיח שרפי קודש

ואעשך לגוי גדול שם אתה זוכה לבנים, ואגדלה וגו' שאודיע טבעך בעולם. לכאורה קשה מאי איכפת לאברהם אם יודיע טבעו בעולם דאין מדת הצדיקים להקפיד על כך, ויבואר ע"פ מ"ש בדרושי אמ"ש סנהדרין דף ע"א (ע"ב) פזור כו' לצדיקים רע להן ורע לעולם כנוס כו' הנאה להם והנאה לעולם ע"פ מ"ש פ"ק דקידושין (מ' ע"ב) שכל העולם נידון אחר רובו ועל רוב הרשעים בעולם רובא נינהו כמ"ש פרק אמר להם הממונה (ל"ח ע"ב) ראה הקדוש ברוך הוא שהצדיקים מועטים כו' ולכן כנוס לצדיקים שהם קבועים ויושבים במקומם וקיי"ל כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואז הנאה להם והנאה לעולם כמ"ש בקידושין שם (מ' ע"ב) אשריו שהכריע עצמו וכל העולם לזכות דודאי הקדוש ברוך הוא מטה כלפי חסד כעין מ"ש בגמ' לקמן אבל פיזור לצדיקים ואינם קבועים הרי מוכרעים הם וכל העולם לכף חובה מחמת רוב רשעים.

והנה כאן כתיב לך לך וכפרש"י להנאתך לטובתך, וקשה מה זו טובה יש הלא אחד היה אברהם ואומות העולם כולם רשעים ועד עתה שהיה קבוע היה העולם נידון כמחצה על מחצה וכשצוהו להיות נודד ולפזר רגליו יהיה רע לו ורע לעולם לזה בישרו ואעשך לגוי גדול ע"פ מ"ש גמרא כאן פרק בתרא (ל"ב ע"ב) דשרה כיון דרבים אתו מינה כרבים דמי וה"נ יצורפו כל דאתי מאברהם עד סוף העולם וכרבים דמי אבל הגוים דרחמנא אפקרא לזרעם אינם נחשבים עמהם וא"כ אברהם הוא הרוב בעולם. **בכור שור** (מסכת ר"ה דף טז:)

לך לך, פירש"י ז"ל להנאתך ולטובתך. ולכאורה אינו מובן מה שפירש"י. ואמר הר"ר העניך מאלכסנדר זצ"ל דהנה איתא בגמרא (בכורות ל"ז ע"א) טבח שמכר בשר טרפה יחזיר להם הדמים, (ועי"ש ברש"י בד"ה יחזיר שכ' דכל מה שאכלו אינו נהנה להם משעה שנודע להם). דאע"פ שיש לו הנאת הגוף. משום שאינה הנאה באמת לנשמתו אבל זה פירש"י ז"ל להנאתך. ואל תאמר שלא יהי לך יותר מהנאת הגוף. לזה פירש"י לטובתך לעבודת ד'.

ובבבא בתרא (טז) מרגלית טובה היה תלוי בצואר אברהם אבינו וכל חולה נתרפא בה ולאחר מותו תלאו בגלגל חמה יש לומר בימיו החל הנגע צרעת מינות שיש ב' רשויות פועל טוב ופועל רע ואברהם היה מכריז בצוארו וגורנו וכל אחד נתרפא מחליו וטעותו ולאחר מותו תלאו בגלגל חמה כמו דשמש מאיר אבל

המעוניין לקבל הגליון, או ליטול חלק בחוצאות הגליון, ולכל הערה והארה, יפנה למייל המכון

mechonohelavrohom@gmail.com

הברכת התורה / מכון אהל אברהם

שיעורי הלכה

בפרשתינו (יז, ט-ד) נצטווה אברהם אבינו על מצות המילה ונביא כמה הלכות בענין מצות מילה

א. כשיש שתי מילות ביום אחד, ושניהם המילה בזמנו, אין שום ענין להקדים אחד לשני¹, ומ"מ יש נוהגין להקדים מי שנולד קודם².

ב. אם אחד מהתינוק הוא כהן, ואין שום סיבה להקדים את האחר³, נוהגין

להקדימו להאחרים⁴, אבל בלוי אין מקדימין⁵.

ג. כשיש שתי מילות, ואחד הוא בזמנו והשני שלא בזמנו⁶, נחלקו הפוסקים בזה די"א דמילה בזמנה קודמת⁷, ויש אומרים דאדרבה מילה שלא בזמנה קודמת למילה בזמנה⁸, ולהלכה נראה דאם אותו שהוא

לא בזמנו הוא משום דלא היה מוהל וכדו' עד עכשיו, הוא קודם, אבל אם היה חולה והבריא המילה בזמנו קודם⁹.

ד. כל הנ"ל הוא דווקא דשניהם מוכנים למילה, אבל אם הביאו אחד מהם קודם לביהכ"נ בוודאי אין צריך לחכות לכו"ע לתינוק השני, וימול תיכף התינוק שנמצא בביהכ"נ¹⁰.

¹ עיין בפ"ת ב"ד סי' רס"ה (סק"ט) דהביא מהתשובת ברית אברהם (חלק א"ח סימן י"ד) דלא מצא שום סברא להקדים דוקא לזה שנולד תחלה, דהחייב חל ביחד מתחלת יום שמיני.

² עי' שם בפ"ת דכתב דמ"מ נהגו להביא תחלה זה שנולד מקודם, ואפשר שהוא מטעם שלא יתעורר קנאה ומחלוקת.

³ עי' לקמן בהלכה ד' דאם התינוק אינו מוכן בוודאי אין לאחר את מי שמוכן למילה.

⁴ עי' בשו"ת שבט הלוי חלק ה' (סימן קמז) דכתב על זה וז"ל: הנה אם שניהם ממש שוים ואין סבה ע"פ הלכה להקדים את השני, מסברא נראה שכהן קודם והוא ג"כ בכלל לפתוח ראשון ולברך ראשון.

[ועי' שם דהביא מהמג"א בס' ר"א הצריך עיון למה אין אנו מקדימין בוה"ז לכל הני מילי, וכ' דאפשר אין אנו בקיאים ביחוסי כהונה, ומביא דפליגי בזה גדולי הדורות אי כהני חוקה הם כהנים גמורים מה"ת, ורק לענין עבודת המקדש בעינין גם יחוס כהונה, או לכל דבר הם ספק, וציין לעיין במש"כ באריכות בשבט הלוי ח"ג (סי' ק"ס) ומסיים דהעיקר דננין אותם כהנים גמורים].

⁵ עי' בשבט הלוי (שם) דסוגיא דעלמא כהמג"א הנ"ל (בסי' ר"א) דהביא מהירושלמי דבוה"ז אין

דין קדימה בלויים, [ומעיר דב"ד סי' רנ"א ס"ד לא משמע כן].

⁶ והספק הוא אם של זמנה קדים דמקודש טפי, או שלא בזמנה קודם דעובר בכל רגע משא"כ בזמנה דרק זריזין מקדימין למצות.

⁷ כן הביא הפ"ת הנ"ל (בהערה 1) דכשאחת היא שלא בזמנה בוודאי צריכים מקודם למול המילה שבזמנה, וכ"כ בתשובת יד אליהו (סימן מ"א) דמי שזמנו קבוע הוא קודם לזה שנדחה אף שנולד ראשון. [ועי' לקמן הערה 10, דמסיים שם, דזה דווקא כשהתינוק מוכן, אבל אם הביאו הנדחה קודם לביה"כ לא יחכה אלא ימול אותו קודם].

⁸ והטעם עי' בס' בית דוד (מהגאון ר"ד כץ מגדולי תלמידי הח"ס ז"ע) (ב"ד ח"ב, סי' רס"ה) דהעתיק מתשובה מאהבה (ח"א סי' פ"ה) דחמיר בזה מילה שלא בזמנה, דעובר בכל רגע, כמבואר במג"א סי' רמ"ט וסי' תקס"ח, משא"כ במילה בזמנה, יש רק גדר זריזין.

וכן כתב בתשובות והנהגות (כרך א סימן תקצה) שבדבר אברהם (להגאב"ד דקובנא) בחלק א' (סי' ל"ג) מסיק דמילה שלא בזמנה עוברין כל רגע ולכן יש להקדימה לפני מילה בזמנה שאינה אלא

מצות זריזין, ומסיים שם שהסכים לו הגר"ח מבריסק זצ"ל להקדים מילה שלא בזמנה. [ומ"מ עי' בגר"ח (סטנסיל) שבמילה שלא בזמנה אין עוברין בכל רגע ואינה אלא מטעם זריזין].
[ועיין עוד במ"ב בשעה"צ בהלכות פסח (סי' תמ"ד ס"ק כ"ד) שאפילו השהה המילה יום אחד, מ"מ כשמל תיקון המצוה, ולא עבר במה שהשהה אלא על דין זריזין מקדימין].

⁹ עי' בשו"ת להורות נתן דכתב דבאמת תיקשי ממנהג העולם, שלא שמענו במילה שלא בזמנה שידקדקו למול תיכף בניץ, משום שעוברים בכל רגע, וכתב שנראה לחלק שאם לא מלו מחמת שלא נמצא מוהל למול או שפשעו ולא מלו, ואם כן אחר כך הוא בגדר תשלומין או הוא חייב למול מיד, אבל אם הילד חולה או רק היום זמנה ודינה כבשמיני שאין כאן אלא מצות זריזין.

¹⁰ עי' בפ"ת שהבאנו לעיל בהערה 1 בענין שני תינוקות שזמנם באותו יום, דמסיים דברור דאם הובא לבהכ"נ זה שנולד אחרון אין להמתין כלום רק למולו מיד, ועי' בתשובת יד אליהו סימן מ"א, דכתב דאף כשמיירי שאחד הוא זמנו קבוע ואחד הוא נדחה מ"מ אם אירע שהביאו לבהכ"נ את התינוק שנדחה יש למולו מיד ולא להמתין על מי שזמנו קבוע ע"ש.